

PEDAGOGISCH WERKPLAN VVE

Kinderdagverblijf & BSO Onder de Boompjes

2022-2023

Inhoud

Voorwoord	4
Het pedagogisch werkplan VE.....	5
Visie	5
Verrijken met KIKI	6
Aanpak.....	6
Thema's Dikkie Dik en Beer	6
VE programma.....	7
Uur verdeling	7
Het programma:.....	7
Thema's	8
Doorlopende lijn met school	8
De warme overdracht	8
Groepsplan per thema.....	9
Kind volgsysteem	10
KIJK!	10
Observatiemethode KIJK!	10
Kind bespreking	10
Ouderbetrokkenheid	11
Overdracht	11
Intakegesprekken	11
Oudergesprekken.....	11
Oudercommissie.....	11
Interactievaardigheden	13
De 3 basisvaardigheden:	13
Sensitieve responsiviteit	13
Respect voor de autonomie.....	13
Structureren en grenzen stellen	13
De 3 educatieve vaardigheden:	13
Praten en uitleggen	13
Ontwikkelingsstimulering	14
Begeleiden van interactie.....	14
Ontwikkelingsstimulering.....	15
Motorische ontwikkeling	15
Grove en fijne motoriek.....	15

Sociaal-emotionele ontwikkeling	16
Taalontwikkeling	17
Cognitieve ontwikkeling (rekenprikkel/rekenvaardigheid)	18
Ruimtes	19
De speelplekken	19
Verschoonruimte	20
Buitenspeelplaats	20
Spelmateriaal	21

Voorwoord

Kinderen ontwikkelen zich razendsnel. In iedere leeftijdsfase leren ze weer iets nieuws en staat een ander gedrag en/of ontwikkelgebied op de voorgrond. Het goed in kaart brengen van de ontwikkelgebieden en de ontwikkelfase die een kind doormaakt hoort bij ons vak als pedagogisch medewerker. Ieder kind is anders en ieder kind is uniek. Het is hierbij belangrijk rekening te houden met de autonomie van het kind. Ieder kind mag zichzelf zijn en ieder kind mag zich ontwikkelen in zijn eigen tempo. Geen zorgen, de een gaat sneller dan de ander! Onze (professionele) pedagogisch medewerkers brengen de kinderen en hun ontwikkelfase in kaart met de daarbij behorende ontwikkelgebieden. De kinderen worden gestimuleerd in het spelenderwijs leren. Dat start bij een veilige basis. Bij ons gaat het om het bieden van rust, aandacht, duidelijkheid, zorg en veiligheid voor de kinderen.

In dit pedagogisch beleidsplan VE staat beschreven hoe er te werk wordt gegaan door de pedagogisch medewerkers op de groepen. Dit beleid vormt de basis voor de manier hoe wij werken bij Onder de Boompjes. Een belangrijke basis voor kind en ouder*.

* Waarbij wij in het plan over ouder(s) spreken, kan dit ook gelezen worden als ouder/verzorger.

** Mochten er vragen zijn na het lezen van het pedagogisch beleidsplan VE kan er contact worden opgenomen met de directie van Onder de Boompjes.

*Telkens opnieuw kijken naar het **kind***

*Telkens opnieuw kijken naar de **situatie***

*Telkens opnieuw kijken naar de **ontwikkeling***

*Telkens opnieuw kijken naar de **kansen***

*Telkens opnieuw kijken naar de **mogelijkheden***

*Telkens opnieuw kijken naar het **kind***

Telkens opnieuw...

Het pedagogisch werkplan VE

Dit pedagogisch werkplan VE is een dynamisch document waarin wordt beschreven wat onze werkwijze is op de werkvloer, hoe we handelen en waarom we op deze manier werken. We hebben het in dit plan over ons pedagogisch handelen, inrichten van de ruimtes en duidelijke randvoorwaarden scheppen. Daarbij volgen we altijd het RI&E, waarin de richtlijnen ten aanzien van gezondheid en veiligheid omschreven staan.

Visie

We willen ouders en kinderen het volgende garanderen:

- **Veiligheid:** Dit doen we door privacy van ouders en kinderen te waarborgen (privacyreglement), voorspelbaar te zijn in onze gedragingen, structuur te bieden (sociaal emotioneel), en door te zorgen dat de ruimtes en materialen voldoen aan eisen van GGD en brandweer (fysieke veiligheid).
- **Stimuleren:** Dit doen wij door de eigenheid van ouders en kinderen te respecteren en mogelijkheden/ruimte te bieden om kinderen in eigen tempo en op hun eigen manier te laten ontwikkelen.
- **Pedagogische onderbouwing:** Dit realiseren we door als leidsters op de hoogte te blijven van nieuwe pedagogische inzichten (vakliteratuur). Door steeds bewust te blijven van onze pedagogische doelen (teamvergaderingen) en door daadwerkelijk toe te passen wat in het pedagogisch werkplan staat beschreven (afspraken).
- **Een warme plek voor hun kind:** Elk kind en elke ouder is voelbaar welkom, men wordt gezien, de leidsters houden van kinderen om wie ze zijn en niet om wat ze kunnen/doen of van wie ze zijn (onvoorwaardelijk). Hierbij zijn wij als leidsters attent op wat we zelf meebrengen aan ervaring uit eigen jeugd en mogelijk daar aan gekoppelde oordelen, overtuigingen of gewoontes. De leidsters stellen zich neutraal op, en bevechten actief oordelen.

Het streven is dat alle kinderen met een risico op een taal(spraak)-, sociaal emotionele-, cognitieve- of motorische achterstand deelnemen aan VE. Het bewust en doelgericht doorgaan van deze ontwikkelingsgebieden is in onze huidige maatschappij erg van belang. Niet alleen kinderen met een VE indicatie, maar ook de andere kinderen op onze peutergroep mogen ons VE programma volgen. Op deze manier profiteren alle kinderen van extra aandacht die ze verdienen. Het bewust worden en het op een doelgerichte manier aansturen van het ontwikkelingsproces van het kind staat bij ons voorop.

Kinderdagverblijf & BSO Onder de Boompjes is per 1 februari 2021 aangemerkt als VVE locatie in het Landelijk Kinderopvang Register. Het belang is eventuele achterstanden vroegtijdig te signaleren en te bestrijden. In dit werkplan staat verder beschreven hoe wij vorm geven aan de voorschoolse educatie.

Verrijken met KIKI

Verrijken met Kiki is een erkend VVE- programma waarin onze pedagogisch medewerkers zijn geschoold. Kinderen ontwikkelen zich in hun eigen tempo. Voor onze pedagogisch medewerkers is het van belang dat ze goed naar de kinderen kijken en hun ontwikkeling volgen (en als er ruimte voor is) hen een stapje verder helpen. De VE-methode VErrijken met Kiki is ontwikkeld voor pedagogisch professionals in de kinderopvang en het onderwijs. Met deze methode leren pedagogisch professionals weer wat spelen is, met als resultaat dat de kinderen betrokken zullen deelnemen, in kunnen stappen op hun individuele niveau en de professionals kinderen stappen laten zetten in hun ontwikkeling. Door te werken met VErrijken met Kiki laat je het aanbod aansluiten op het individuele kind. Zelfs in een groep waarin het ontwikkelingsniveau heel divers is, kan dat door middel van spel!

Aanpak

VErrijken met Kiki bestaat uit, themakaarten, het boek 'VErrijken In-Zicht' en Kiki methode genaamd Beer. Bij Onder de Boompjes is Beer dan ook het vriendje van Dikkie Dik. Beer komt op de groep wonen en neemt de kinderen in ieder thema mee in een verhaal. VErrijken met Kiki bestaat uit themakaarten. De themakaarten staan vol verschillende spelideeën en zorgen er samen met Beer voor dat de kinderen gegarandeerd het hele jaar spelenderwijs kunnen leren. Op iedere kaart wordt een spel, de rol van pedagogisch professionals en materialen benoemd, die nodig zijn om de speelleeromgeving te kunnen verrijken. De kaarten zijn duidelijk en laagdrempelig voor zowel de pedagogisch professionals als de kinderen. De kaarten zijn verdeeld in 5 fasen. De volgorde en duur van de fasen zijn flexibel in te delen, zodat je zelf de snelheid van het thema kunt afstemmen op de groep. Laat kinderen zich verwonderen, dingen onderzoeken en hun impulsen volgen, om zo te groeien in hun ontwikkeling.

Thema's Dikkie Dik en Beer

- **Woordkaart:** Bij elk thema horen nieuwe woorden. Deze kaart geeft de pedagogisch professional richting in het aanbieden van taal.
- **Inzichtkaart:** Deze kaart helpt kinderen zich te verbinden met het thema en tilt het spelniveau van kinderen omhoog.
- **Verrijk kaart:** Verrijk de speelleeromgeving door verschillende vormen van spel aan te bieden en materialen toe te voegen.
- **Begeleid spel kaart:** Een spel wat onder begeleiding van een professional wordt gespeeld.
- **Verrijken voor de jongsten:** Een kaart met spel of verrijk ideeën voor kinderen van 0 tot 2 jaar.
- **Verrijken van het thema:** Een kaart met spel of verrijk ideeën voor kinderen die extra uitdaging kunnen gebruiken.

VE programma

Uur verdeling

Een doelgroep kind moet 960 uur behalen vanaf dat het 2.5 wordt tot 4 jaar. Vanuit de gemeente zijn er 480 uur (16 uur per week) beschikbaar gesteld voor een kind vanaf 2 ½ jaar tot 4 jaar.

Dit betekent dat kinderen twee maal in de week naar de peuterspeelzaal komen van 08.15 tot 11.45 uur. De laatste 17 weken voordat ze naar de basisschool gaan komt er een ochtend bij van 08.15 tot 11.45 uur, zo kom je op het totaal van 480 uur.

VVE wordt aangeboden in blokken van 4.5 uur per dag. Van 08.15-12:30 heten wij de kinderen welkom die gebruik willen maken van opvang op onze VE groep.

Met een VVE indicatie vanuit de GGD en gemeente is er een minimum afname van 16 uur per week gedurende 40 schoolweken. Een VE kind, vanaf 2,5 jaar, moet tot aan de start van de basisschool minimaal 960 uur op een VE groep spelenderwijs aan hun ontwikkeling hebben kunnen werken.

Het programma:

08.15 - 08.30 Ontvangst kinderen en overdracht met ouders

08.30 - 08.45 Aan tafel werken met cognitief materiaal

08.45 - 09.00 Gezamenlijke kring, kaartjes ophangen, demonstratiespel

09.00 - 09.30 Vrij spel of activiteit (de kinderen gesplitst in twee groepen)

09.30 - 09.45 Handen wassen en aansluitend tijd voor het fruit moment

09.45- 10.00 Toilet bezoek/ Verschoon moment

10.00 - 10.15 Liedjes zingen

10.15 - 10.45 1^e groep even weken peutedans oneven weken peuter yoga 2^e groep buiten spelen

10:45 - 11:15 2^e groep even weken peutedans oneven weken peuter yoga 1^e groep buiten spelen

11.15 - 11.30 Naar binnen, kaartjes kijken

11.30 - 11.45 Opruimen van schoenen en jassen, daarna handen wassen

11.45 - 12.00 Boekje voorlezen

12.00 - 12.30 Vrij spel

12.15 - 12:30 Ophaalmoment en overdracht ouders

Thema's

Bij het maken van ons thema jaarplan vinden wij het belangrijk rekening te houden met de actuele interesses en actuele ontwikkeling van de kinderen. Wanneer we dit doen spelen we op een belangrijk punt in bij de ontwikkeling, namelijk de intrinsieke motivatie van de kinderen. Dit doen we door te kijken naar waar een kind (en het brein) is. Daarnaast houden we bij het maken van de jaarplanning rekening met een logische VErrijking van de thema's. Hiermee bedoelen we dat we niet zomaar naar een ander thema over stappen. We kijken naar de interesse en motivatie van de kinderen en ronden vanuit daar een thema af. Hierbij houden we ongeveer een richttijd aan van 4-6 weken. Ook lopen de thema's mooi in elkaar door. Als voorbeeld: we gaan van thema lente (waar bij ons op de kinderboerderij lammetjes, kuikentjes en babykonijntjes te vinden zijn) over op het thema boerderijdieren. De laatste week van het thema lente gaan we naar de kinderboerderij en staan we stil bij welke dieren er op de boerderij kunnen zijn. Zo VErrijken we het thema door interesse te wekken en de intrinsieke motivatie een rol te laten spelen.

VErrijken in de praktijk voorbereiden	
In-Zicht geven	
Thema: _____	
Fase:	
Woord	Spel
1	
2	

Doorlopende lijn met school

Ook proberen we de thema's te late stroomlijnen met de thema's die basisschool de St. Jozef hanteert. Hierdoor kunnen broertjes en zusjes het thuis over hetzelfde onderwerp hebben. Dit is belangrijk voor herkenning van het kind. De eventuele gezamenlijke thema's zorgen ervoor dat gedeelde ervaringen mogelijk worden. Elk thema wordt bij ons ondersteund door een prentenboek dat het thema centraal staat en steeds verder Verrijkt kan worden. Naast anderre verhaaltjes of prentenboeken komt dit boek gedurende het hele thema terug. Iedere keer kan dit gekoppeld worden aan een andere activiteit. Denk hierbij aan een vlindertje wat buiten is gezien door een van de kinderen. De pedagogisch medewerker roept de andere kindjes erbij en gaat vanuit het thema lente het hebben over de vlinder. Ze bekijken de vleugels en de manier waarop de vlinder vliegt. Vervolgens pakt de pedagogisch medewerker een lap stof en scheurt daar stukken vanaf zodat de peuters sierlijk kunnen fladderen als de vlinder. Tenslotte wordt het boekje van "Rupsje Nooitgenoeg" voorgelezen voor fruit eten. Zo wordt er langzaam een nieuw thema ontwikkeld over kriebelbeestjes waarbij het prentenboek van "Rupsje Nooitgenoeg" een belangrijke rol speelt.

De warme overdracht

Voor de overdracht van onze peuters naar school, hanteren wij het overdrachtsformulier van KIJK. Bij alle kinderen gebeurt dit middels een warme overdracht. Een VE-indicatie

blijft gelden, ook als het kind naar de basisschool gaat. Het kind wordt dan verder gevolgd binnen groep 1 en 2. En komt indien nodig in aanmerking voor extra zorg.

In het convenant Voor- en Vroegschoolse Educatie is afgesproken dat vanaf 1 September 2016 75% van de kinderen met een VE indicatie bij de overgang van de voorschool naar groep 1 van de basisschool op de domeinen sociaal-emotioneel, taal/geletterdheid, rekenen en motoriek tenminste één niveau (lees: een half jaar) hoger scoren op de observatielijst, dan bij de aanvang van de deelname aan VE

Groepsplan per thema

Per thema hanteren we voor de groep een zogenaamd groepsplan. Dit groepsplan wordt gemaakt naar aanleiding van de individuele observaties vanuit het kind volgsysteem. Dit doen we om inzichtelijk te maken waar er het meeste aandacht uitgaat naar de groep. Onderstaande afbeelding geeft weer hoe wij een groepsplan per thema maken. Dit groepsplan vullen de pedagogisch medewerkers samen (met de pedagogisch coach) in tijdens de groepsvergaderingen.

Groepsplan ter voorbereiding thema

Thema: _____
Datum: _____

 Aandacht

 Inzicht

 Uitdaging

Naam kind	Ontwikkeling: Motorische	Sociaal- emotionele	Spraaak en taal	Cognitieve	Extra uitleg
	  	 	 	 	
	  	 	 	 	

Spelactiviteiten vormen het hart van Beer. Niet alleen omdat jonge kinderen niet liever doen, maar ook omdat spelactiviteiten de beste kansen geven op leer-en ontwikkelingsprocessen. Peuters spelen om te experimenteren, te onderzoeken, te maken, te ervaren wat het is om samen te zijn, te praten en te denken met elkaar. In spel ontwikkelen jonge kinderen zich optimaal. Ze vinden wegen om zich steeds beter uit te drukken, zich dingen voor te stellen en te verbeelden en zich aan de regels te houden. Spel met lezen, schrijven, rekenen en wiskunde, maar ook spel waarin de kleine en de grote motoriek wordt gestimuleerd. De materialen die we daarbij gebruiken lenen we zoveel mogelijk uit de natuur en uit de 'echte' wereld. Denk hierbij aan echte bordjes, bekertjes en bestek in de huishoek en kurken, dennenappels en eikeltjes waarmee we kunnen tellen en op die manier de rekenvaardigheid weer stimuleren.

Kind volgsysteem

KIJK!

KIJK-webbased! is een (meet)instrument waarmee je de ontwikkeling van jonge kinderen van 0 tot 7 jaar in kaart brengt. Met dit instrument krijgen wij, pedagogisch medewerkers en ouders, een compleet beeld van de ontwikkeling van kinderen. Met behulp van KIJK! Verzamelen we op een systematische wijze informatie over de totale ontwikkeling. Op basis van deze informatie spelen we in op de ontwikkelingsbehoeften van het kind door de activiteiten af te stemmen op hun individuele mogelijkheden en op groepsmogelijkheden. Daarnaast sluit KIJK! aan bij het VE-programma.

Op het moment dat er een VE kindje binnenkomt observeren wij en maken wij een plan van aanpak hoe wij dit kindje kunnen helpen om te groeien op de gebieden waar dat nodig is. Telkens als wij een observatiemoment hebben maken wij een nieuw plan van aanpak en bespreken dat ook met ouders.

Observatiemethode KIJK!

Het stimuleren van de ontwikkeling is een van de belangrijkste taken van de pedagogisch medewerker. Om goed zicht te hebben op de totale ontwikkeling van het kind maken wij gebruik van het registratiesysteem KIJK!. Deze methode zorgt ervoor dat de pedagogisch medewerker het kind gedurende de dag goed volgt en kan dan meten en nagaan of de doelen worden bereikt en om te bepalen wat een kind verder nodig heeft.

Natuurlijk houden wij net zoals voor onze andere peuters een warme overdracht met de leerkracht op de basisschool van hun keuze. Hiervoor gebruiken wij KIJK! zodat dit specifiek en meetbaar richting geeft ook in het basisonderwijs.

Kind bespreking

Het KIJK observatie instrument wordt jaarlijks met de ouders besproken. Zij geven toestemming tot overdracht naar de basisschool. Het registratieformulier wordt als het kind 3 jaar en 9 maanden is overgedragen aan de basisschool. Dit is zo vaak mogelijk een warme overdracht. Bij VE-kinderen vindt er om de 3 maanden een evaluatie met de ouders plaats. Bij deze kinderen vindt er dan ook zeker een warme overdracht plaats met de leerkracht waar het kind in de klas komt of met de IB-er van de betreffende basisschool.

Ouderbetrokkenheid

Voor een relatie op basis van respect en vertrouwen is een wisselwerking nodig. Gelijkwaardigheid is heen-en-weer beweging in de vorm van goede communicatie. Een gedeelde zorg vraagt om goede afspraken. Het is belangrijk om elkaar op de hoogte te stellen van dat wat het kind heeft meegemaakt. Ouders en de PM-ers zijn zo beter in staat het kind nog beter te begrijpen.

Onze pedagogisch medewerkers werken samen met de ouders en vullen de gezinsopvoeding aan. Ouders en thuisopvoeding zijn voor het jonge kind het belangrijkste. Door dagelijks vriendelijk contact en overleg ontstaat er wederzijds vertrouwen. Bij Onder de Boompjes zorgen wij ervoor dat wij de ouders en het kind begroeten bij binnenkomst. Natuurlijk staat de deur altijd open voor contact.

Overdracht

Graag vernemen de pedagogisch medewerkers 's morgens hoe het gegaan is met de kinderen en of er bijzonderheden zijn. Andersom vertellen de pedagogisch medewerkers hoe het met het kind is gegaan als de ouders hen komen halen. Er wordt altijd in het kort verteld welke activiteiten de kinderen hebben gedaan. Pedagogisch medewerkers zullen zich uitnodigend opstellen en staan open voor feedback van ouders. De breng- en haalmomenten kunnen soms wat druk zijn. Mocht er behoefte zijn om in alle rust een gesprek met elkaar te voeren, dan kan hier een aparte afspraak voor worden gemaakt. De pedagogisch medewerkers maken hier graag tijd voor.

Bij het VE programma zijn de haal- en brengtijden belangrijke contactmomenten tussen ons en de ouders. Dit moment wordt ook gebruikt om de VE ouders te wijzen op het actuele thema en eventueel aanvullende tips te geven.

Intakegesprekken

Wanneer een kindje bij ons gaat starten is er altijd een intakegesprek met de ouders. Ouders hebben praktisch al de ruimtes gezien en een rondleiding gekregen. De eerste basis hebben de ouders hiermee gelegd. Vervolgens krijgt iedere ouder een intakegesprek met de pedagogisch medewerker die de mentor van het kindje zal worden. Daarin worden alle belangrijke (beleid)zaken doorgenomen. Ook belangrijke afspraken en verwachtingen worden op dat moment met elkaar afgestemd.

Oudergesprekken

Wanneer het kind 9 maanden, 1 jaar en 9 maanden, 2 jaar en 9 maanden en 3 jaar en 9 maanden is wordt er een ouder een kind gesprek gepland. Ouders krijgen informatie over de ontwikkeling en bij het laatste gesprek geven ouders toestemming om dit over te dragen aan school.

Oudercommissie

Om een gezond en veilig leef- en speelklimaat te creëren, is een goede afstemming met de ouders/verzorgers van groot belang. Dit gebeurt onder andere door de participatie van de oudercommissie. Heb je interesse? We zijn altijd op zoek naar nieuwe aanwinsten voor onze oudercommissie!

Tevens worden ouders betrokken bij de jaarlijkse Meet & Greet met de pedagogisch medewerkers. Er wordt dan een gezellige middag georganiseerd voor kinderen en ouders.

Met de ouders van kinderen met een VE indicatie maken we de volgende afspraken:

- Elk thema wordt hun kindje gezien in het groepsplan. Daarbij wordt er per ontwikkelgebied gekeken of de ontwikkeling “Aandacht”, “In zicht” of uitdaging nodig heeft.
- Elke 3 maanden wordt hun kindje geobserveerd. Aan de hand hiervan beoordelen wij hoe de ontwikkeling van het kind de afgelopen 3 maanden verlopen is en maken wij een nieuw plan van aanpak. Deze observatie en ontwikkeling van het kind bespreken wij met de ouders.
- Wij geven de ouders aan het begin van elk nieuw thema een verteltas mee met instrumenten (bijv. woordkaartjes) die in overeenstemming zijn met ons thema. Zodat ze thuis ook met hun kind kunnen oefenen. Naar aanleiding van de observatie momenten maken wij telkens een nieuw plan van aanpak en die bespreken wij dan ook met de ouders. hen het doel van het thema uit te leggen en tips te geven hoe ze er thuis aan door kunnen werken.
- Wanneer ouders er behoefte aan hebben is het altijd mogelijk om een gesprek aan te vragen.
- Tevens vindt er, op het moment dat het kind 3 jaar en 9 maanden is, een gesprek plaats aan de hand van ons kind volgsysteem KIJK!
- 1x in de maand ontvangen de ouders een nieuwsbrief.
-

Interactievaardigheden

In de communicatie en omgang met de kinderen maakt de pedagogisch medewerker gebruik van interactievaardigheden. Dit zijn de vaardigheden van de professionele opvoeder tijdens de interacties/omgang met alle kinderen in de groep. Deze interactievaardigheden zijn belangrijk, omdat deze van invloed zijn op de ontwikkeling en welzijn van de kinderen in de groep. Er zijn 6 interactievaardigheden. Onderverdeeld in basis vaardigheden en educatieve vaardigheden.

De 3 basisvaardigheden:

Sensitieve responsiviteit

Sensitieve responsiviteit gaat over een warme ondersteunende aanwezigheid. De PM-er gaat sensitief(gevoelig) in op de initiatieven en signalen van een kind. Bijvoorbeeld wanneer een kind zich niet lekker voelt, behoefte heeft aan contact of een andere vorm van emotionele ondersteuning. Dit vraagt van een PM-er dat ze oog hebben voor de signalen van een kind, deze goed weet te interpreteren en dat ze er tijdig en goed op reageren. Dit zorgt ervoor dat het kind zich begrepen, geaccepteerd en veilig voelt.

Respect voor de autonomie

Wanneer kinderen zich veilig voelen, durven ze op ontdekking uit te gaan en hun vaardigheden te oefenen. Maar naast een gevoel van veiligheid is het ook belangrijk dat een kind de mogelijkheid krijgt om dingen zelf te doen en uit te proberen. Een PM-er die de autonomie respecteert stimuleert kinderen om zoveel mogelijk dingen zelf te proberen, zelf op te lossen en respecteert dit ook. Ze commanderen niet, maar vragen om mee te helpen. Dit heeft positief effect op hun zelfbeeld en hun gevoel van zelfvertrouwen.

Structureren en grenzen stellen

Met deze vaardigheid kan een PM-er aan kinderen duidelijk maken wat er van hen wordt verwacht en zorgen ze ervoor dat kinderen zich er ook aan houden. Als PM-er structureer je situaties, activiteiten en taken voor kinderen op zo'n manier dat het voor hen duidelijk en te overzien is. Er worden bepaalde grenzen gesteld, zodat kinderen zich niet voortdurend in de overtreding wanen of de opvoeder zich niet de hele tijd politieagent voelt.

De 3 educatieve vaardigheden:

Praten en uitleggen

Een PM-er die goed is in 'praten & uitleggen' praat niet alleen met de kinderen, maar stemt ook af. De timing en de inhoud van de verbale interactie wordt afgestemd op de toestand, de aandachtsinrichting en het begripsniveau van de kinderen. Het gaat niet alleen om de frequentie maar ook om de vorm en de inhoud. In de eerste levensjaren verwerven kinderen in een rap tempo taal en dit doen zij meestal in interactie met volwassenen. Daarom is het belangrijk dat opvoeders hun interacties- ook met baby's- begeleiden met taal. Dit komt niet alleen de taalontwikkeling ten goede maar ook de cognitieve ontwikkeling en het socialisatieproces.

Ontwikkelingsstimulering

Het gaat hierbij om het stimuleren van de persoonlijke competentie van kinderen. Het gaat om de extra dingen die een PM-er doet om de motorische-, cognitieve-, taal- en sociaal emotionele ontwikkeling van de kinderen te stimuleren. Je richt als het ware als PM-er de aandacht van de kinderen op nieuwe dingen. Dit doe je door nieuwe activiteiten of nieuw speelgoed aan te bieden of ze te wijzen op nieuwe dingen. Dit doe je door nieuwe activiteiten of nieuw speelgoed aan te bieden of ze te wijzen op nieuwe mogelijkheden van bestaand speelgoed. Je biedt niet alleen extra stimulering maar stemt dit ook af op de interesse, de behoefte en het ontwikkelingsniveau van de kinderen.

Begeleiden van interactie

Een PM-er heeft te maken met een groep kinderen. Deze kinderen zijn ook met elkaar in interactie. Daarin doen ze zowel negatieve als positieve ervaringen op die van invloed kunnen zijn op hun gevoel van welbevinden en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Het is daarom nodig dat PM-ers deze interacties (waar nodig) goed begeleiden. Een PM-er die de interactie tussen kinderen goed begeleid besteedt niet alleen aandacht aan de negatieve interacties en conflicten tussen kinderen. De PM-er reageert ook vooral positief wanneer de kinderen positief en pro-sociaal gedrag laten zien. Dit kun je als professioneel opvoeder actief stimuleren door de kinderen aan te moedigen elkaar te helpen, samen te werken, naar elkaar te luisteren en elkaar werk te bewonderen.

Ontwikkelingsstimulering

Zoals al eerder (bij de interactievaardigheden) is beschreven gaat het bij ontwikkelingsstimulering om de 'extra' gerichte stimulering die je de kinderen geeft om hun 'brede ontwikkeling' te stimuleren. Dat is een belangrijk deel van het werk als pedagogisch medewerker. Het is fijn dat de PM-er de ontwikkelingsstappen van de jongen kinderen kent en daarop bewust kan inspelen. Zo maken we van iets wat we dagelijks onbewust altijd doen een bewust proces. Dat is ons doel als pedagogisch medewerker: het bewust stimuleren van de ontwikkeling. Binnen de thema's en het verrijken van de activiteiten wordt altijd aandacht besteed aan onderstaande ontwikkelgebieden. Ook wij zijn ervan overtuigd dat we de ontwikkeling van de kinderen kunnen stimuleren door kansen te grijpen als deze zich voordoen.

Bijvoorbeeld, wanneer een peuter naar je toe komt om te vertellen dat hij onderweg mooie auto's heeft gezien. We gaan hier gelijk op in en knoopt het door het stellen van open- en denkvragen een gesprekje aan. Daarmee stimuleren we taalontwikkeling en spelen we in op sociaal emotioneel gebied. Vervolgens pakken we het onderwerp auto's op door de bak met auto's te sorteren op kleuren en van groot naar klein neer te zetten. Buiten op ons 'verkeersplein' gaan we met fietsjes en wandelend over de weg lopen. Daarmee stimuleren we de (grove) motoriek en zo pakken we samen alle ontwikkelgebieden op die ook nog inspelen op de motivatie van het kind.

Naast deze mooie 'kansen' die zich voordoen om de ontwikkeling te stimuleren zijn we ook bewust bezig met het creëren van kansen. Dit doen we bijvoorbeeld door het voorafgaand nadenken over de thema's, activiteiten en inrichting van de ruimte. Ook bieden dagelijks terugkomende momenten kansen om bewust met de ontwikkeling bezig te zijn. Denk hierbij aan het fruitmoment. Door in gesprek te gaan over de verschillende vormen fruit (rekenprikkel), over de verschillende smaken van fruit (sensomotorische ontwikkeling), over ervaringen met fruit of waar het vandaan komt (spraak= en taalontwikkeling) en/of over de keuze die gemaakt kan worden tussen de verschillende stukjes fruit (sociaal-emotionele ontwikkeling). Er zijn zo natuurlijk nog veel meer mogelijkheden, maar op deze manier kunnen we snel al de ontwikkelgebieden bij kindjes bewust in kaart brengen.

Motorische ontwikkeling

Onder motoriek verstaan we bewegen. Motorische ontwikkeling omschrijven we als de ontwikkeling van het bewegen en de bewegingspatronen. Dat een kind in staat is zijn lichaam te bewegen, te gebruiken en voort te bewegen. Kinderen ontwikkelen hun motoriek de hele dag. In de baarmoeder maakt het kind al de eerste bewegingen. De motorische ontwikkeling gaat dus eigenlijk vanzelf als een kind maar genoeg bewegingsvrijheid krijgt. Ieder kind maakt dezelfde ontwikkelingsstappen door, maar wel op zijn eigen manier en tempo.

Grove en fijne motoriek

Er wordt over 2 soorten motoriek gesproken. Namelijk grove en fijne motoriek. Bij de grove motoriek gaat het om de grote, grove bewegingen die je met je lijf maakt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan bewegingen die je maakt door te lopen, fietsen, balanceren, maar ook aan de

gewone gecontroleerde bewegingen met bijvoorbeeld armen. Onder de fijne motoriek verstaan we kleinere bewegingen die je met je vingers maakt, bijvoorbeeld bij tekenen en schrijven, maar ook bij het oppakken van kleine dingen.

Bij de “normale” ontwikkeling van de motoriek gaat het om:

1 jaar: de motorische ontwikkelingen lopen tegelijk op met de lichamelijke groei. Het kind kan zitten, kruipen, doelbewust aanraken, oppakken en zelfs stapelen. De sperkracht neemt in één jaar tijd enorm toe.

2 jaar: De fijne motoriek is sterk in ontwikkeling. Het kind tekent een herkenbaar menselijk figuur.

3 jaar+: Bewegingsspelletjes worden mogelijk: schommelen, springen, voetballen, gooien en stoeien. Trek- en duwspelgoed komt tegemoet aan die behoefte. Jongetjes zijn wat enthousiaster. Ze vinden het leuk om te timmeren en dingen uit elkaar te halen.

4 jaar+: Kinderen krijgen een sterke drang tot bewegen en hebben ruimte nodig: **buitenspelen.**

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Een kind is een sociaal wezen, vanaf de geboorte zoekt het kind contact met de sociale omgeving. De sociale omgeving is noodzakelijk voor een kind om te groeien en zich te kunnen ontwikkelen. Om mens te worden, heb je andere mensen in je omgeving nodig. Zo leert een kind dat je met je ouders anders omgaat dan met je vriendje. Dat je niet zomaar ander mensen aanspreekt op straat en dat je niet tegen iedereen alles vertelt omdat het privé is. De sociaal-emotionele ontwikkeling houdt in dat een kind zijn persoonlijke competenties ontwikkelt in het omgaan met anderen én zichzelf.

In de emotionele ontwikkeling staat het zelfbeeld van het kind centraal. Dat wil zeggen dat vragen zoals: “wie ben ik”, “waar sta ik” en “waar liggen mijn grenzen” door kinderen beantwoord worden. Het antwoord op deze vragen vindt het kind in relatie met zijn sociale omgeving en de cognitieve ontwikkeling die het doormaakt. Daarnaast weet het kind zich emotioneel zo te ontwikkelen dat het emoties vertoont die passend zijn bij de omstandigheden en het ontwikkelingsniveau. Ook is het van belang dat een kind emoties van anderen en van zichzelf weet te herkennen en plaatsen.

Binnen de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen zijn deze aspecten van belang:

- Zelfvertrouwen en weerbaarheid
- Leren omgaan met gevoelens van anderen
- Inlevingsvermogen
- Waarden en normen
- Oplossen van conflictsituaties

Bij de “normale” sociaal-emotionele ontwikkeling gaat het om:

1 ½ - 2 ½ jaar: dreumesen gaan in het tweede jaar door met het ontdekken van de wereld. Ze gaan grenzen verkennen en uitproberen. Het wordt steeds leuker om iets te doen wat niet mag. Eigen behoeften staan nu ook nog steeds centraal. Een schepje uit de handen van een ander kind trekken, een ander kind in de wang bijten of een ander kind wegduwen om ergens bij te kunnen. De dreumes kan oprecht verbaasd zijn dat een ander kind gaat huilen. Ze leren zo at hun gedrag bij anderen teweeg brengt. Hij is nu ook in staat om simpele opdrachtjes te doen zoals zwaaien bij het weggaan, z'n knuffel vastpakken of op verzoek een speeltje aan iemand te geven.

2 ½ - 4 jaar: peuters ontwikkelen steeds meer zelfbewustzijn. Hij is bezig om zijn verhouding tot de wereld te verkennen. Ze zoeken naar grenzen en proberen daar overheen te gaan, dat is de enige manier om te laten merken dat hij het er niet mee eens

is. “Zelluf doen” en als dat niet mag wordt hij woedend. Daarnaast gaat fantasie een steeds grotere rol spelen. Die richt zich onder meer op spel met vriendjes maar ook met knuffels praten en spelen vindt de peuter fijn. Peuters willen ook graag op hun ouders lijken en doen hen dus vaak na. Door rollenspel verwerft de peuter ook steeds meer zelfstandigheid. Dit kan tegelijkertijd ook bedreigend voelen voor een peuter. Ze ontwikkelen daarom soms ook angsten. Ze zijn opeens bang voor spinnen onder het bed of ze willen bepaalde mensen geen kusje meer geven. Hoe ouder de peuter hoe beter hij heeft leren reageren op zijn omgeving. Hij luistert naar zijn naam, hij leert het begrip ‘wij’ en ze kunnen ook al gemakkelijker delen of iets weggeven. Ze leren ook steeds beter inschatten hoe de omgeving zal reageren op hun gedrag. Zo begrijpen ze dat de pedagogisch werker hen komt troosten als ze huilen. Dit betekent ook dat ze steeds meer zullen proberen hun omgeving te manipuleren. Ze komen echt in de ‘peuterpubertijd’. Een peuter weet dat als hij genoeg zeurt, de kans groot is dat hij zijn zin krijgt. In deze fasestaat voor de peuter de eigen behoefte centraal en die komt nog niet altijd overeen met hoe wij willen dat de peuter zich gedraagt.

Taalontwikkeling

Het is belangrijk dat de pedagogisch medewerkers veel aandacht besteden aan de taalontwikkeling. Wanneer we dingen uitleggen aan kinderen of kinderen willen leren dingen te laten begrijpen is taal een belangrijk middel. Goed leren praten, begint in de wieg. Een kind begint met natuurlijke gebaren en klanken duidelijk te maken wat hij bedoelt als hij ongeveer 9 maanden oud is. Enkele maanden later gaat hij zijn eerste woordje zeggen. Toch is het kind al vanaf de geboorte bezig zich voor te bereiden op het gebruiken van taal. De taal van een kind kun je op verschillende manieren beluisteren. Zo kun je letten op de woorden die hij begrijpt, kent en gebuikt en of hij verbanden kan leggen. Maar ook zinsopbouw in zijn verhalen zegt iets over de taal van een kind. En of hij langere, meer ingewikkelde zinnen begrijpt. Verder kun je kijken naar hoe het kind rekening houdt met de ander in zijn verhalen; hoe begrijpt en hanteert hij de regels van communicatie.

Een kind leert de moedertaal door het verkennen van de wereld om hem heen, waarbij hij allemaal nieuwe ervaringen opdoet. Een PM-er kan het kind hierbij steeds een stapje verder helpen door in te gaan op zijn initiatieven, (nieuwe) woorden/zinnen erbij te noemen., leuke geluiden te maken, en zo gesprekjes/spelletjes op zijn niveau aan te bieden. Een kind dat de moedertaal leert, moet verschillende aspecten van de taal leren: taalinhoud (opbouwen van woordenschat), taalvorm (combineren van woorden tot zinnen) taalgebruik (kiezen van taalvorm en taalinhoud passend bij de situatie).

Bij de “normale” taalontwikkeling gaat het om:

2-3 jaar: in deze fase gaan kinderen drie-woord-zinnen tot vijf-woord-zinnen gebruiken. Rond het derde levensjaar kent het kind rond de 900 woorden. Bij het uitspreken van moeilijke woorden worden nog wel klanken weggelaten: stoel wordt toel/ klok wordt kok en muts wordt mus.

3-4 jaar: kinderen ontdekken dat er regels bestaan in taal. Door luisteren leren ze zinnen te begrijpen en nieuwe zinnen te maken. In deze fase wordt de woordenschat vergroot naar 2100 woorden (rond 5 jaar). Een verhaal of gebeurtenis logisch vertellen is nog niet zo makkelijk en een ander kenmerk is het ‘haperen’. Dat is heel normaal. Vaak willen kinderen zo veel vertellen dat ze moeite hebben om de juiste woorden te vinden.

Cognitieve ontwikkeling (rekenprikkel/rekenvaardigheid)

In het kort gezegd is de cognitieve ontwikkeling de ontwikkeling van het denkvermogen. Hieronder valt begrijpen, onthouden, redeneren en denken. Samengevat zijn dit de intellectuele vaardigheden. Een kind heeft van nature de aangeboren drang om te willen leren. Dit doet hij met name door anderen te observeren. Als ouder speel jij hier een belangrijke rol in. Je peuter leert de informatie om zich heen op te slaan en te verwerken in zijn hersenen. Vervolgens weet hij hoe hij de eerder verwerkte informatie kan toepassen in een andere situatie.

Zo'n leerproces is zeer complex omdat er verschillende factoren zijn die ervoor zorgen dat het proces op gang gebracht wordt. Maar zo kunnen er dus ook factoren zijn die het leerproces juist belemmeren. Naast de PM-ers speelt dus ook omgeving een belangrijke rol in de cognitieve ontwikkeling van een kind.

Ruimtes

Op de peutergroep werken wij met gethematiseerde speelplekken. Door het werken met deze speelplekken waarborgen we een stuk privacy van het kind en geven we ze de veiligheid van ongestoord te kunnen spelen. Daarnaast structureren we het spel van het kind door gericht spel materiaal aan te bieden. Hierdoor heeft een kind de mogelijkheid om wel te kunnen kiezen voor een speelplek, maar blijft het gestructureerd en prikkelarm. Op deze manier stimuleren we hier de ontwikkeling van het concentratie vermogen. Ook kunnen we deze inrichting als dynamisch beschouwen omdat de inhoud van een speelhoek geen statisch gegeven is, aangepast wordt aan het spel dat de kinderen bedenken, aangepast wordt door de kinderen. Daarmee wordt gewerkt aan ons doel de kinderen te stimuleren in onder andere hun creativiteit.

De speelplekken

Auto/bouwhoek

In de auto/ bouwhoek is er gelegenheid op de grond te bouwen. De auto/bouwhoek ligt op een rustige plek en uit de loop om de bouwsels veilig te laten (ont)staan. Een selectie aan materialen ligt in de bouwhoek opgeborgen en zijn bereikbaar voor kinderen. Regelmatig kan materiaal worden verwisseld met constructiemateriaal. Zo is er van tijd tot tijd iets nieuws te beleven in de auto/ bouwhoek. Een kleed zorgt voor een fijne zachte ondergrond.

Huishoek/poppenhoek

De poppenhoek is de hoek voor het 'doen alsof' spelen: het imitatiespel. In de huishoek/poppenhoek staat het keukentje, met een bankstel bij de peutergroep, een peutertafeltje en het poppenbedje met het toebehoren van de poppen.

Door het sociale aspect van dit spel, is er voldoende ruimte in en om de poppenhoek heen. Ook hier is privacy voor de kinderen belangrijk, zij het om andere redenen als in de bouwhoek. Een poppenhoek is vaak ook de verkleedhoek. Privacy bij het 'doen alsof' staat hierin centraal. Gebeurtenissen worden hier verwerkt, nagespeeld, sociaal-emotioneel spel kan kwetsbaar zijn.

Er staat een keukentje met vlak ernaast een bankstel met een tafel, poppenstoeltje en een poppenbedje. Bij de baby's staat er een tafeltje met krukjes in plaats van een bankstel. In een handomdraai kan hier een ziekenhuis, restaurant, huiskamer etc. van gemaakt kan worden. Door het grote sociale aspect van dit spel, is er voor voldoende ruimte om het keukentje heen gezorgd. Dit is een ruimte waarin kinderen gebruik maken van het naspelen van de alledaagse dingen; eten en/of drinken. Middels het keukentje worden ook leidsters vaak bij het spel betrokken en meerdere keren per dag voorzien van "koffie, thee en gebak!"

Waarom het keukentje: Vader en moedertje, "helpen" zijn met name bij peuters erg belangrijk. Hierin leren ze het rollenspel en samen delen en spelen.

Het verkleedrek staat op een uitnodigende plaats in de huishoek/poppenhoek. Dit rek is voorzien van kledinghangers waar kleding (net zoals thuis) netjes opgehangen kunnen worden. Met onderin vakken waar schoenen en accessoires in opgeborgen kunnen worden. Aan de zijkant hangt een grote spiegel waar kinderen zich kunnen bewonderen. Dit zorgt voor extra diepgang in het imitatiespel.

Tent/winkeltje

De tent zorgt iedere maand weer voor een spektakel binnen ons thema. De ene maand is het een circus en de andere maand een bakkerij. De kinderen wanen zich hier in hun fantasie als circusdirecteur of bakker in hun afgebakende omgeving. Ook hier staat privacy voor de kinderen voorop. De pedagogisch medewerkers structureren het spel van de kinderen door de thema's gericht vorm te geven.

Thematafel/voorleeshoek

Iedere dag starten we officieel op in onze voorleeshoek. Hier beginnen we met het doornemen van ons dagritme en het bespreken van het thema. Dit doen we aan de hand van dagritmekaarten waarop de plaatsjes staan met wat wij gaan doen. Om de voorleeshoek en thematafel goed vorm te geven staan er daarvoor bijpassende krukjes en ligt er een matrasje, waar de kinderen op kunnen zitten tijdens het voorlezen. Op de thematafel zien de kinderen voorwerpen, boekjes of andere bijpassende spulletjes die het thema extra vormgeven. Het grote raam naast de thematafel is voorzien van een 'Dikkie Dik' schildering. Deze Dikkie Dik wordt iedere maand aangepast aan het thema. Bij de peuters kijken we ook dagelijks naar het weertype en benoemen we bij naam. De dag van de week wordt middels een liedje benoemd. Op de peutergroep maken we gebruik van kosteloos materiaal de zogenaamde loose parts. En bespreken we de dag middels dagritmekaarten.

Verschoonruimte

Hierin staat de verschoontafel met een speciaal uittrekbaar trapje waar de kinderen (onder begeleiding van ons) zelf op kunnen klimmen. Wij kunnen de peuters die nog niet zindelijk zijn hierop verschonen. Daarnaast hangen er 3 peuter wc'tjes en 1 wasbakje waar de kinderen die al zindelijk zijn of die aan het oefenen zijn om zindelijk te worden zelf kunnen plassen en handen wassen. Om te leren om op hun beurt te wachten staan er 3 krukjes waar de peuters rustig kunnen wachten. Van de kinderen die bezig zijn om zindelijk te worden hangen er stikkerkaarten waarop wij ze belonen nadat ze op de wc hun behoefte hebben gedaan.

Hiernaast bewaren wij hier ook de bakjes waar jullie de persoonlijke bezittingen van je kinderen in kunnen leggen. Denk hierbij aan reservekleding, knuffels, speen en andere bijzonderheden.

Buitenspeelplaats

Bij Onder de Boompjes is de buitenruimte een hele belangrijke plek. Hier staan natuurbeleving, bewegen, zonlicht, frisse lucht en vooral de grote ruimte centraal. Er is voldoende ruimte voor de kinderen om lekker in alle vrijheid te bewegen en te ontdekken. Ieder dagdeel zijn we minstens een keer op de buitenspeelplaats te vinden. Buiten is een grote zandbak, voorzien van schaduwdoeken in de zomer, een speelhuisje met glijbaan en een verkeersplein. Hiernaast is er een groot stuk kunstgras aangelegd waarop we lekker kunnen picknicken of de baby's lekker kunnen ontspannen.

Buiten staat een aparte schuur waarin het speciale buitenspeelgoed, dat niet geschikt is voor binnen wordt opgeborgen en buitenbedjes. Dit zijn onder andere stepjes, fietsjes, watertafel, zandbakspeelgoed en auto's. De bestrating van de speelplaats leent zich voor het tekenen van allerlei soorten spel met stoepkrijt (verkeersparcours, hinkelen, kringspellen, straattekeningen etc.).

De beplanting staat er niet alleen voor de sier. Deze verschillende planten zorgen voor prikkeling van al onze zintuigen. Zo hebben we speciale platen voor voelen, zien, horen en ruiken. De moestuin verzorgd ook nog het zintuig smaak aangezien we hier onze eigen groenten en fruit verbouwen.

Ook het blotevoetenpad kan bij ons natuurlijk niet ontbreken. Wij hebben hiervoor oude autobanden een nieuw leven ingeblazen en voorzien van natuurlijke materialen zoals onder andere, zand, stenen en boomschors.

Op de speelplaats staan meerdere parasols die voor veel schaduw zorgen. Ook is de buitenspeelplaats voorzien van verschillende plekken waar schaduwdoeken opgehangen kunnen worden.

Spelmaterialen

Het spelmateriaal is afgestemd op de lichamelijke, verstandelijke, creatieve en sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen en wordt geselecteerd op kwaliteit en veiligheidsnormen. Speelgoed wat voor meerdere doeleinden geschikt is heeft onze voorkeur, speelgoed wat ruimte laat voor eigen verbeelding/fantasie, een grote speelwaarde heeft, en met teveel vooraf ingevuld is met kleur en details. Bij de aanschaf of vervanging van speelgoed wordt gekeken naar welk type spel/speelgoed er ondervertegenwoordigd is. (ontwikkeling alle gebieden) We leren kinderen ook met zorg omgaan met de verschillende soorten spelmaterialen, naar de aard van het materiaal. Samen met de kinderen spelmaterialen opruimen op een vaste plek en compleet maken van puzzels e.d. hoort ook bij zorg voor het materiaal. Wij bieden als leidsters de kinderen hier structuur mee aan, leven respect voor, voor onze gezamenlijke bezittingen. Kinderen mogen vrij kiezen waar ze mee willen spelen. Daarom staat het meeste materiaal in open kasten zodat kinderen het speelgoed zelf kunnen pakken (en opruimen). Ook de verkleedkleding ligt altijd binnen handbereik van de kinderen. Het knutselmateriaal staat in grote kasten en daar moeten de kinderen de leidsters om vragen. Verven, plakken, prikken en knippen gebeurt aan de tafel onder direct toezicht omdat scharen bijvoorbeeld gevaarlijk kunnen zijn.

Spelmateriaal kan ook uit de natuur komen. Met blaadjes, kastanjes, stokjes of steentjes kunnen kinderen heerlijk spelen, net als met kosteloos materiaal dat voor knutseldoelstellingen is verzameld. Ook worden materialen verwelkomd op het KDV die in eerste instantie niet voor speeldoelstellingen gemaakt zijn, maar wel een grote speelwaarde kunnen hebben. (bijvoorbeeld vrolijk beschilderde autobanden) Een voorwaarde is wel dat het materiaal voldoet aan de vastgestelde veiligheidseisen. Kinderen zijn vaak heel vindingrijk en dat willen we zeker belonen. Van stoeltjes maken ze een trein of met kleden een hutje onder de tafel. Helpen is ook spelen, spelenderwijs leren

